

Remissvar om promemorian Kommunalt ansvar för insamling och materialåtervinning av returpapper (M2020/01079/Ke)

Sammanfattning

- Kemikalieinspektionen instämmer i bedömningen att producentansvar är ett viktigt styrmedel inom miljöpolitiken. Vi utgår därför från denna bedömning i remissvaret nedan.
- Kemikalieinspektionen ser tydliga fördelar med ett fortsatt producentansvar för returpapper.
- Principen om att förorenaren ska betala är central och viktig att värna. Eftersom konsumenterna inte har förutsättning att exempelvis känna till varors miljöbelastning är det främst producenter som bedriver verksamhet som bör vara förorenare.
- Tusentals kemiska ämnen används i pappersbranschen och pappersprodukter kan innehålla farliga ämnen. Nya, ännu opublicerade, data från Kemikalieinspektionens projekt om material i kontakt med livsmedel visar att exempelvis högfluorerade ämnen förekommer i förpackningar av papper och papp som vi har låtit analysera.
- En giftfri cirkulär ekonomi förutsätter att producenter och avfallshanterare har kunskap om vilka farliga kemiska ämnen som ingår i varorna och att materialflöden kan följas.

Synpunkter

Kemikalieinspektionen instämmer i Miljödepartementets bedömning att producentansvar är ett viktigt styrmedel inom miljöpolitiken. Vi utgår därför från denna bedömning i remissvaret nedan.

Producentansvaret är ett tydligt exempel på styrmedel som konkret bidrar till att minska avfallsmängder genom att från början designa giftfria produkter som kan återanvändas och återvinnas. Kemikalieinspektionen ser här tydliga kopplingar till regeringens ambition i rapporten Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige¹, miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och flertalet mål i Agenda 2030.

Avsnitt 7.3 Principen om att förorenaren betalar

Kemikalieinspektionen har förståelse för viljan att ta hänsyn till den del av medie- och tryckeribranschen som har ett demokratiskt värde. Vi ser dock tydliga fördelar med ett fortsatt producentansvar för returpapper. Det finns all anledning att fortsatt värna den viktiga principen inom miljöpolitiken om att förorenaren ska betala.

Det är inte rimligt att se konsumenter som förorenare eftersom konsumenter inte har förutsättning att exempelvis känna till vad varor innehåller och därmed inte dess miljöbelastning. Även om konsumenter har ett eget val så är det främst verksamheter som bör betraktas som förorenare.

Avsnitt 8.1 Producentansvaret för returpapper upphävs

Kemikalieinspektionen instämmer i att producentansvar är ett viktigt styrmedel inom miljöpolitiken. Om regeringen beslutar om att upphäva producentansvaret för returpapper är det viktigt att detta inte blir vägledande för andra varuslag och branscher. Att producenten får ta kostnaden för avfallshanteringen kan vara en viktig drivkraft för att minska avfallsmängder genom att från början designa giftfria produkter som kan återanvändas och återvinnas.

Avsnitt 8.4 Materialåtervinningsmål

En giftfri cirkulär ekonomi förutsätter att producenter och avfallshanterare har kunskap om vilka farliga kemiska ämnen som ingår i varorna och att materialflöden kan följas. Farliga kemikalier kan finnas i papper som återvinns. Nya, ännu opublicerade, data från Kemikalieinspektionens projekt om material i kontakt med livsmedel visar att exempelvis högfluorerade ämnen (PFAS) förekommer i förpackningar av papper och papp som vi har låtit analysera. Förekomst av farliga kemikalier kan påverka hur stor andel av returpapperet som kan materialåtervinnas på ett säkert sätt, beroende på vad det återvunna materialet används till. Pappersindustrin är en av världens största industrier och en stor användare av kemikalier. Vanliga produktionsmetoder inkluderar ytbehandling, laminering och tryck där kemikalier som polymerer och tryckfärg används. Beroende på kvalitets- och funktionskrav för pappersvarorna kan pappersmaterial som har olika egenskaper användas. För att uppnå dessa specifika egenskaper används en rad olika kemikalier.

¹ Regeringskansliet, juli 2020.

Kemikalieinspektionens kartläggning 2019 av papper och kartong² visar att antalet kemiska ämnen som skulle kunna förekomma vid tillverkning av pappersvaror är betydande (mer än 17 000 ämnen), där majoriteten av ämnena var kopplade till tryckeribranschen.

I detta ärende har generaldirektören Per Ängquist beslutat. Helena Bergström har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Petra Ekblom deltagit.

Per Ängquist

Helena Bergström

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte kontrasignerat.

² Kemikalieinspektionen PM 4/2019